

Jön Olivér

Musical-premier a Kisszínházban

A két srác meglehetősen plasztikus mozdulatokkal tisztítja a vasfüggönyt, majd a fölemelkedvén, vödröstül-tisztítószerezstül egy hirtelen és elegáns mozdulattal átgurulnak alatta, s máris a többiek között, soraikba „berendeződve” találni őket. Pár perc csupán, s máris üde gyermekhangok együttese énekel a húsról, „már a neved is hat ránk”.

Az előbb még amolyan igazi kezdethangulat uralkodott: zenefosztlányok, hangolás, dallamtörédfélék a legkülönbözőbb hangszerekből — a karmester Nagy Imre a zenekari árokból hátrafele, a nézőtérre ülő Zilahy Tamás felé néz. Szemben, oldalt, köröskörül rengeteg gyerek. Hang a nézőtérről, egyenesen feljűk: „a linóleum kicsit csúszik, nedves, vigyázz, figyelj, el ne csúszszatok!” Szabó Ildikó és Szánó Lajos, azaz Mrs. Corney és Mr. Bumble ketőse, vagy nyolcszor egymás után. Most éppen Széll Andor Olivér, ő mondja a közös étkezés után szépen fölfelé pislogva Szántónak: „uram, kérek szépen még”. „Mééég?!”

Ha a néhai jó Charles Dickens valamely metafizikai csoda folytán, testi mi voltában rangrejtve bepilanthatna mostanában a Kisszínház falai közé, jó adag meglepetésben lehetne része. Lionel Bartnak, a ma már 49 éves angol komponista-szövegírónak Dickens Twist Oliver című klasszikus gyermekregényéből 1960-ban készített műsicalváltozatát próbálják a

Horváth Mihály utcában. (Bemutató: november 5-én.) — Többről van szó, mint a világirodalmi eredeti zenés „zanzájáról” — mondja a vendégként Szegeden rendező Zilahy Tamás, aki asz-szisztensével, Tasnádi Csabával, no meg az igencsak energikus Béres Dezső ügyelővel láthatóan nem mindennapi keménységű munkát végez napról napra. — Bartról egyébként annyit, hogy állítólag közepes muzsikusság, aki még zongorázni sem tud, viszont egészen kiemelkedő tehetségű komponista és szövegíró. Az Olivér mellett még több másik zenés darab is fűződik a nevéhez, az 1966-os Twang, az elég híres Blitz!, továbbá az Anglia, a mi Angliánk és az Allásatok meg a világot, ki akarok szállni! című...

A fél világot bejárt, elsőként a Wimbledon Színházban közönség elé került Olivér előbb öt éven át játszották igen nagy sikerrel Londonban, ám már közben, 1963-tól négy évig tartotta műsorán a New York-i Broadway. Magyarországra meglepően sokára, csak 1983-ban jutott el, akkor is először az Odry Színpadon vizsgaelőadás-ként adták elő. Eppen két esztendeje tüzte műsorára a békéscsabai Jókai és a budapesti Arany János Színház, 1986 decemberében pedig a zalaegerszegi társulat.

— Korban egy hozzánk közelebbi időszakba, a húszas évekre helyeztük át a cselekményt — folytatja Zilahy Tamás. — Így talán sikerül „fölkeményíteni”, maibbá tenni az Olivért.

Általában két lényeges ponton térünk el a Bart-féle műtől: Igyekezzünk „leszedni” a darabról a mesevilágot, amennyire csak lehetséges. Több valóságos helyzet, figura, lélektani motíváció révén felnőtlébbnek igyekezzünk tekinteni a mű egész világát. Ugyanakkor a gyerekek száma megnőtt: negyven szerepel a szegedi produkcióban — látszólag paradox módon ezzel azt is éreztetve, hogy szellemében, hatásában ne tűnjék „gyermekelőadásnak” a szegedi Olivér. Musicallyt akarunk, ennek erőnyeivel (népszerűség, közérthetőség, dallamosság stb.), és hibáival (némi cselekményhígítás, leegyszerűsítés stb.) együtt. Nem matinéközönségnek szánt, hanem felnőtteknek és gyerekeknek közös, komoly színházi élményt biztosító előadást nyújtani: ez a legfőbb cél.

A Kisszínház Olivér-előadásának díszleteit vendégként Csik György, jelmezait hasonló minőségben Jánoskúti Márta tervezte, koreográfus: Imre Zoltán. A főbb szerepekben — Fagin-ként — Kőszegi Ákost, Biztoskező Dörzsölként Lipics Zsoltot, Sikés szerepében Bognár Zsoltot, Nancyként Falusi Mariann, Bet szerepében Markovits Borit, Noah Claypole-ként Kátó Sándort, Sowerberry házaspárként Herczeg Zsoltot és Högge Zsuzsát láthatja a közönség. A címszerepet — kettős szereposztásban — két ifjú művész úr, a 10 éves Széll Andor és a 11 éves Palatinus Ferenc alakítja majd.

D. L.

Állásfoglalás, sztrájk — minisztériumi válasz

A korszerű felsőoktatás: országos érdek

„Sztrájkoltak a bölcsészek” címmel szeptember 29-i lapszámunkban tudósítottunk arról, hogy a JATE Bölcsészettudományi Karának hallgatói szept. 28-án állásfoglalást alakítottak ki a felsőoktatás korszerűsítésének fontos kérdéseiről. A dokumentumban foglalt követeléseknek azzal adtak nyomatékokat, hogy egynapos „fordított sztrájk” során nem az órákat látogatták, hanem az Egyetem utcai épületben meghívott előadókat hallgattak az őket érdeklő témákról és megvitatták javaslataikat — egymással, az egyetem vezetőivel és a minisztérium képviselőjével. Állásfoglalásukra 30 napon belül nyilvános választ követték a minisztériumtól.

Tegnap, október 27-én, a választ — Pusztai Ferenc miniszterhelyettes kísérelével —, a minisztérium egyetemi és főiskolai főosztályának álláspontját Szővényi Zsolt főtanácsos hozta Szegedre, s a JATE rektori hivatalában átadta a hallgatókat képviselő operatív bizottság tagjának. A miniszterhelyettes levelében ez áll: „...a felsőoktatás korszerűsítése sürgető országos érdek. Ez a szemlélet, törekvés az alapja a felsőoktatás fejlesztésének cselekvési programját rögzítő minisztertanácsi határozatnak is. A cselekvési programot hosszú és sokoldalú vita után alakítottuk ki. A siker érdekében a cselekvésben, a megvalósításban is körültekintő, folyamatos együttműködésre van szükségünk”.

*

Az operatív bizottság által átvett dokumentum nyolc és fél gépelt oldal terjedelmű, ezért ebből csak részleteket ismertetünk. Előljáróban a minisztériumi válasz leszögezi, hogy a hallgatók állásfoglalásának a magyar felsőoktatás helyzetéről adott általános értékű megállapításai nem veszik figyelembe kellően a felsőoktatás tagoltságát. „A magyar felsőoktatás általános és egyoldalú elmarasztalása erőfeszítéseinek és eredményeinek leértékelése méltánytalan. Ez a kiindulópont nem alkalmas arra, hogy azokat a feladatokat, amelyeket a felsőoktatás fejlesztése, a társadalmi — és azon belül a hallgatói — igényeknek való jobb megfelelése érdekében meg kell oldanunk, konstruktív szellemű közösen határozzuk meg. A felsőoktatás helyzetét több szempontból magunk is kritikusnak tartjuk, de úgy véljük, hogy rendelkezik olyan eredményekkel és belső értékekkel... amelyekre alapozva, s a szükséges anyagi feltételeket megteremtve kiépíthető a társadalmi igényeknek megfelelő korszerű felsőoktatási rendszer.” Ezután áttekintés következik arról, hogy mi történt eddig a fejlesztési feladatok megvalósítása érdekében. A Minisztertanács által elfogadott rövidtávú cselekvési programban érintett témák „zömében egybevágnak” a hallgatók állásfoglalásában megfogalmazott és változtatásra javasolt témákkal — írja a minisztérium. A szükséges intézkedések megkezdődtek, illetve „a döntéseknek 1990-ig folyamatosan kell megszületniük”. A dokumentum ezután az egyes hallgatói követeléseket veszi sorra. 1. Új jogi szabályozás, új oktatási alaptörvény kidolgozása: „Az állásfoglalásból nem derül ki, hogy a jelenlegi alaptörvényt hol és miként kellene módosítani... A törvény végrehajtása jelenleg is tartó folyamat.” Készültek és készülnek az alacsonyabb szintű jogszabá-

lyok, s több érvényben lévő jogszabályt felülvizsgálnak. „Új oktatási alaptörvény kidolgozását mindezért jelenleg nem tartjuk indokoltnak... Hogy az autonómia ne maradjon pusztá deklaráció, hanem érdemben valósuljon meg, az anyagi, gazdasági, működési feltételek javítása is szükséges.

A fokozatosságnak, a lépésről lépésre való előrehaladásnak ez az oka és magyarázata.” 2. Szűnjön meg a tantervutasítás, a kötelező óralátogatás: „A tantervutasítás az 1985. évi I. törvény óta nem létezik. A tantervutasítás helyett a felsőoktatást irányító miniszternek arra korlátozódott a joga, hogy a tantervi irányelveket — amelyeket szakértő bizottságok, az érintett intézmények szakemberei készítenek — jóváhagyja... A tantervi irányelvek keretei között minden felsőoktatási intézmény önállóan állapítja meg tantervét, az oktatás tartalmát és módszereit...” 3. Ideológiai tárgyak, az orosz nyelv oktatása: „...a minisztérium az egyetemeken négy társadalomtudományi tárgyból... csak egy tárgyat ír elő közzontilag... Az új nyelvoktatási rendszer 1992-ben lép mindenütt életbe. A diploma megszerzésének feltétele az egyetemeken két szabadon választott nyelvből letett állami nyelvvizsga lesz... Az orosz nyelv az új követelmények értelmében azonos helyzetben lesz a többi idegen nyelvvel.” 4. A tanárképzésben a szakoktatás időtartama öt év legyen: „Az egyetemi szintű tanárképzésnek az állásfoglalásban vázolt rendszere a 80-as évek elején az oktatás korszerűsítéséről folytatott vitákon is fölvetődött, de különböző — elvi, szakmai és gyakorlati — megfontolások és ellenérvek miatt nem kapta meg a szakemberek többségének támogatását.” 5. Az ösztöndíj reálértékének megőrzése; hitelfelvétel: „A hallgatók és oktatók élet- és munkakörülményeit... a minisztérium sem tartja megfelelőnek. Ezek javítását a maga eszközeivel szorgalmazza, a megfelelő fórumokon nyomatékosan képviseli és képviselni fogja... A tandíj- és ösztöndíjrendszer módosítását, a tanulmányi hitel bevezetésének lehetőségeire vonatkozó javaslatokat 1989. március 31-ig kell elkészíteni... Megkezdjük a hallgatók hitelfelvételi lehetőségeinek számbavételét...” 6. A felsőoktatás anyagi helyzete: „A most folyó költségvetési tárgyalások során az ország jelenlegi gazdasági helyzetében is arra törekszünk, hogy a felsőoktatás a költségvetési támogatás reálértékét megőrizze... A felsőoktatás fejlesztéséhez — az ország gazdasági előrehaladásra és távlati fejlődése érdekében is — jelentős pótlólagos forrásokra van szükség. E célból hozta létre a kormány a felsőoktatás fejlesztési alapot... Minden olyan gazdasági és politikai támogatás, mely az alapot növeli, segítség a felsőoktatás számára.”

*

Eddig a válasz. Amelyet október 31-én, hétfőn kari fórumon vitatnak meg a hallgatók, és döntenek, elfogadják — vagy nem. Mindazonáltal már tegnap, miután az operatív bizottság tagjai és az egyetem jelenlévő vezetői — Bodnár László és Balázs Mihály rek-

torhelyettesek, Kristó Gyula, bölcsészkarai dékan — épp csak „átfutották” a dokumentumot, máris nyilvánvalóvá vált: nem biztos, hogy a frontvonal a minisztérium és az egyetemek-egyetemisták között húzódik. Az együttműködési szándék legáltalábbis — mindkét fél részéről — nemcsak megvan, hanem úgy tetszik, létszükséglet is. Csakhogy: a minisztérium egyelőre talán nem találja a pontos helyét, szerepkörét; amit a társadalmi-egyetemi megváltozott viszonyok, a fejlesztési elképzelések és azok megvalósítása kellene, hogy kijelöljön számára. Az alapvető különbség ott feszül a minisztériumi és a hallgatói álláspont között, hogy míg a hallgatók a bőrrükön érzik a felsőoktatási irányítás eddigi és jelenlegi hibáit és elégtelenségeit, a feltételek hiányát, az elhatározott fejlesztésekért tett lépések lassúságát és „apróságát”, s ezt fogalmazzák meg — addig a minisztérium mintegy a jövő képét vetíti a mára; az elhatározott fejlesztéseket már most megvalósultnak tételezi, s eszerint fogalmaz. Például: az új tantervi irányelvek még mindig nem készültek el, pedig az oktatási törvény már hároméves! Márpedig az intézmények hatáskörébe utalt tantervkészítés az irányelvek nélkül — legalábbis nehéz. A minisztériumi késlekedésre van persze magyarázat, de attól ez még: tény. Avagy: az oktatási törvénynek ellentmondó korábbi rendelkezések közül sok változatlanul érvényben van, s lehetetlenné teszi az intézményi hatáskörbe került korszerűsítő lépéseket. Még tovább: az „oszd meg és uralkodj” elve szerinti minisztériumi irányítási gyakorlat a mai bonyolult helyzetben is inkább jellemző, mint a valóban demokratikus irányítási szisztéma, amelynek még az intézményi-fórumai sincsenek meg. Kristó Gyula mondta tegnap, hogy a minisztérium feladata ezek megteremtése, munkájuk összehangolása lenne, valamint — nem utolsósorban — az oktatás anyagi feltételeinek folyamatos megteremtése. Olyan autonómiát nem kérünk, mondta a dékan, amelyre hivatkozva a minisztérium odaadja az egyetemeknek a mai szűkös helyzetben rendelkezésre álló pénzt, aztán „rábizza” az egyetemekre, hogy „gazdálkodjanak”. „Egyszer leosztjuk a kártyákat — aztán mindenki mossa kezeit?!” — kérdezte-kiáltotta a professzor. Nem az a cél, hogy a minisztérium — az állam — vonuljon ki a felsőoktatásból; ellenkezőleg: a magyar állam igenis felelős a magyar felsőoktatásért, a jelenért-jövőért. A Parlamentben a költségvetés vitájában ezt a „szólamot” sokféle hangon, de „összhangzatban”, erőteljesen kell képviselni, s ebben a minisztérium és az egyetemek-főiskolák „együttessére” van szükség.

*

A Művelődési Minisztérium választá a szegedi bölcsészhallgatók — és az időközben az állásfoglaláshoz csatlakozott más intézmények és karok hallgatóinak — követeléseire tegnap sajtótájékoztatót ismertette Józsa György minisztériumi főosztályvezető — Budapesten is.

S F

Az ügyészség alkotmányi szabályozása

Az ügyészség függetlenségének alkotmányi szavatolását szorgalmazza az alkotmányt felülvizsgáló egyik munkabizottság. Vezetője, Nyíri Sándor, a legfőbb ügyész helyettese az MTI munkatársának elmondta, a bizottság tagjai úgy vélik, szükséges, hogy az alaptörvényben rögzítsék: az ügyészség a törvényesség érvényesítését és segítését szolgáló önálló, állami szerv, amely a legfőbb ügyész személye révén csak az Országgyűlésnek van alárendelve, más államhatalmi és az igazgatási szervektől függetlenül tevékenykedik.

A készülő alkotmányban meg kell határozni az ügyészség helyét, szerepét a magyar államszervezetben, ügyszintén viszonyát az Országgyűléshez, a Minisztertanácshoz, a minisztériumokhoz, a tanácsokhoz és más állami szervekhez. Fontos lenne az alaptörvényben rögzíteni azt is, hogy az ügyészség miként kapcsolódik a kiszélesedő közigazgatási és a létrejövő alkotmánybíráskodáshoz. A jelenlegi alkotmányban ugyan is mindezeket egyértelműen és kimerítően nem fogalmazták meg. A bizottság javasolja azt is, hogy az állampolgár személyi szabadságának korlátozását az alkotmány és az ennek alapján kibocsátott törvények szabályozzák, és ne alacsonyabb rendű jogszabályok. Napjainkban ugyanis 18-féle lehetőség van a személyi szabadság korlátozására. A szakemberek szerint ez a gyakorlat nem tartható, meg kell teremteni a személyi szabadságot korlátozó kényszerintézkedések törvényességének garanciáit. Hogy ezt az alkotmányban az ügyészségre

vonatkozó, vagy pedig más fejezetébe foglalják majd, azt az alkotmány többi fejezeteinek koncepcióját kidolgozó munkabizottságok javaslatainak összegezésekor döntenek el.

Változatlanul az alaptörvénybe kell foglalni: a Magyar Népköztársaság legfőbb ügyésze és az ügyészség gondoskodik a társadalom törvényes rendjét, az állam biztonságát és függetlenségét sértő vagy veszélyeztető minden cselekmény következetes üldözéséről, az állampolgárok jogainak védelméről. Az ügyészség felügyeletet gyakorol a nyomozás törvényessége felett, képviseli a vádat a bírósági eljárásban. Az ügyészség közreműködik annak a biztosításában, hogy az állami, a társadalmi és a szövetségi szervek, csakúgy mint az állampolgárok, megtartsák a törvényeket, és törvénytárgy esetén fellép a törvényesség védelmében. Felügyeletet gyakorol a büntetés végrehajtásának törvényessége felett.

Az alaptörvény nem tartalmazhatja az ügyészség te-

vékenységének részletes szabályait. Ez az ügyészségről szóló törvénybe való. Jelenleg is létezik ilyen törvény, azonban indokolt ennek a megújítása, vagy új ügyészségi törvény alkotása, mivel várhatóan megújul az egész magyar intézményrendszer — ezen belül az ügyészség —, és új intézmények alakulnak. A magyar állami életben bekövetkező lényegi megújulásnak az alkotmányozást követő törvénykezésben szintén tükröződnie kell. A bíróság új szervezettől függően határozzák meg a vonatkozó ügyészeti funkciókat. A jogtudomány és -gyakorlat szakemberei megjelölik azt is, hogy a polgári jogalkalmazásban melyek azok a nyomos közérdekek, amelyek az ügyész közreműködését indokolják, melyek az ügyész feladatai az alkotmánybíráskodás, a közigazgatási bíróság előtti eljárásban, a tanácsai jogalkalmazásban, a munkaügyi jogviták intézésében. E törvényben válaszolnak a jogi szakirodalomban kifejezett számos más kérdésre is.

Pályázati felhívás

Az Ofotért Vállalat és a Magyar Úttörők Szövetsége a fényképezés feltalálásának 150. évfordulójára országos fotópályázatot hirdet. A pályázat feltételei: részt vehet mindenki, aki 1978–1988 között már szerepelt a „Barátunk a fénykép” fotós játékbán. A beküldendő képek fekete-fehér kivitelben, 13x18 centiméteres méretben készüljenek. A téma és a darabszám kötetlen A

pályázatra beküldött alkotásokat a rendező szervek által felkért zsűri bírálja el. A pályázat anyagát a nevezési lappal együtt a következő címre kell eljuttatni: Balaton Úttörőváros, fotómódszertani bázis, 8250 Zánka. Beküldési határidő: 1988. január 31. Részletes felvilágosítást és nevezési lapot a megyei, illetve városi úttörőelnökségek adnak